

LEGE ZARRA

16: EMOITZAK ETA BETE-ERAGIKETAK

I LEGEA: BETE-ERAGITEA ZELAN AGINDU.

Lenengo esan eben: Epaikariak aurrerra egin-bearra edo kobratzea agindu ezker, bete eragiteko agindua emon dagiala, artzekodunaka zin eginda agertu dagiala ze diru-tza artu bear dauan.

II LEGEA: EGINBEARRA TXIKIA DANEAN ZELAN BETE ERAGIN

Baita: Eskatzen dan bete bearra txikia danean, andra-gaiaren arrioa, edo abere-ondasunak edo garia naiz ardaa naiz burdiñeak naiz euna danean, bete-eragipena egin-aurretik auzipean dagoan gauzea baliatu egingo da ete baliatukeran zorduna antxe izan daitela eta baliatuta gero emon bete eragiteko agindua.

III LEGEA: LEGE-AUSTETIK EZ DATORREN ZORRAGAITIK EZ IÑOR ESPETXERATU

Baita: Bizkaitar guztiak aitonen seme izanik, eta olakoai dagokionez, lege-austerik ez datorren zorragaitik ezin daitekela iñor espetxeratu eta euren ondasunik saldu ez armarik eta ez zaldirik.

IV LEGEA: BETE-ERAGILLEA ETXEETARA ZELAN SARTU

Baita esan eben: Norberaren etxea babes-lekua izatea gauza ona-dalako, eta Bizkaitarrak aitonen seme diralako, lege-austerik ez datorren zorra dala-ta ez prestameruak eta ez merinuak ez beste-eragillek ez dauke eskubiderik bizkaitarren etxera sartzeko eta urreratu be ez lau beso baiño urrago, beste gizon bat eskribauagaz eta arma bagerik erakusten ba' dau, sartu daitela eta ez dakiola gogor-keririk egin.

V LEGEA: ONDASUN BAITUAK ZELAN LERROKATU ETA ZORDUNAK EZ SALDU

Baita esan eben: Bete-eragilleak ondasunak dagozen lekura joanda agindua bete eragin dagiala len esandako eraz, ondasunak lerrokatu banan aitatzuz eta balioa ezarritz, erri-basoetan dagozan bei ta idi, abere, mando ta zaldi eta

beste abereak kontuan dirala. Eta olako ondasunak jabeak salduko ba' leuz zigorpean geratzen da eta espetxeratu leike, aitonen seme izan arren.

VI LEGEA: BETE-ERAGIPENA AMAR EGUNEN BARRUAN ZORDUNARI EMON.

Baita: Bete-eragipena zordunaren aurean egin ez ba'zan, artzekodunak amar egunen barruan adierazo bear dautso, aurkitu al ba'da, eta aurkitu ezin ba'da bere etxean adierazo dakiela emazteari edo seme-alabai edo beste etxekaai eta orrelan egin ezik, utsa izango da.

VII LEGEA: ONDASUNAK ERREMATEAN ZELAN SALDU

Baita: Bete-eragipena egiteko zan parroki aretan etenik bagako iru domeketan eleizbira egiten dan orduan eru aldarri egingo dira eta gero geien emoten dauanari saldu ondasun mogikorrak eta beiak eta lur-ondasunak saltzeko epea antxe ezarri bedi andik urtebeterako eta urtea igaro-ondoren beste iru aldarri egingo dira iru domeketan eta geien eskintzen dauanari salduko jako eta aurkarien eskariak alperrekoak izango dira.

VIII LEGEA: ERREMATEAN SALDUAK EROSI DITUANAK ZORKIDEAGAZ BERBA EGIN

Baita: Erreamatean erosle izan danak ondasun mogikorrren kopurua zordunkideari ageretu dagiola eta zordunak ordainduko dauala berbea emon dagiala, eta egiten ez ba'dau, egillearen ,menpean dagoan ezker, eta aurkaiai eta alderdai epaikariaren aurrera dei egin dagitsela eta artzekodunak zordunaren etxekoai barria emoteko ardura-tu daitela bera agertzen ez ba'da.

IX LEGEA: ZORDUNKIDEAK ZELAN ESPETXERATU ETA AREIN ONDASUNAK SALDU

Baita: Errematean salduriko ondasunen erosleak, ezarritako epe-barruan ordaindu ezik, espetxeratu daitezela. Agindu oneik bete ezik, legeko zigorrak leporatuko jakez. Eta erdia izngo da bete-eragillearentzat eta beste erdia konderriko bideak konpontzenko. Eta espetxean bederatzi egin igaro ezker, ondasunak saldu leitezke.

17: SALKETAK DIRALA-TA

I LEGEA: LURRAK ZELAN SALDU, IRAGARRI-TA ETA SENIDEAK JAKITUN DIRALA.

Lenengo esan eben: Iñork lurra saldu gura dauanean, saldua dagiala lurra dagoan tokiko eleizan eskribauaren aurrean eta meza-bitartean edo eleiz-biran iru domeketan dei eginda eta erosi nai dauan senideren bat etorri ezker, eskribauaren aurrera agertu daitezela eta irugarren egunean korrexidoreagana azaldu daitezela saltzaillea ta eroslea eta bakoitzak gizon on bat izendatu dagiala, eta epaikariak beste bat eta zuzen jokatzeko ziña egin dagiala eta salneurria milla maraiz beerakoa ba'da, senideak antxe ordaindu dagiala eta geiago ba'litz iru zatitan, lenengo salneurria jakiterakoan, bigarrena sei illebetean eta irugarrena beste sei illebetegarrenean eta epea igaro ezker, zorduna atxillotu lei eta gero salketa sendoa ta baliozkoa izan daitela.

II LEGEA: LURRA EROSTEKO SENIDE ASKO BA'DATOZ ZEIN LENENGO

Baita: Iru deiak eginda gero, senide asko etorriko ba'litzakez, batzuk urragokoak beste batzuk baiño, eta batzuk aitaran aldekoak eta beste batzuk amaren aldekoak, Aitaran aldekoak izan daitezela lenengo urrengorik urrengora amaren aldekoak urragokoak izan arren, baiña ondasunak amaren aldetik etorriak izan ezker, guztiak bardin izan daitezela erosle amaren aldekoak lenago dirala, baiña ondasunak erosiak ba'dira alde bakoitxeak erdi bana egin dagiezala. Baiña seniderik agertzen ez ba'da, jabeak nai dauanari saldu dagiola.

III LEGEA: SORT-SENIDEA LENAGO ZATIDUNA BAIÑO

Baita esan eben: Lurra saltzen danean, seniderik etorriko ez ba'litz, zatiduna edo laugarren mailako senidea ba'letor, sor-senidea izango da lenago, zatiduna gero, eta esaneko eran eskuratuko dabe lurra, ordaintzeko epeak bardiñak dirala. Seniderik ez ba'letor, laterri-lega bete beite.

IV LEGEA: SALTZEAK BALIOZKOAK IZAN DAITEZELA ETA EZ APURTU

Baita esan eben: Deiak egin eta saltzailleak sor-senideari emon ezker, ez batai eta ez besteari ez dakiola garbatu,

bakoitzari dagokiona emon baiño. Erosleak saltzen diran solo guztiak erostea nai ez ba'dau, ori saltzaillearentzat kaltegarri izan leiteke, besteak saldu ezin dauzalako, orregatik sort-senide ori ez daitela onartu ondasun guztiak batera erostea nai ez ba'dau.

V LEGEA: ZELAN SALDU SALKETA LEGEAUSTE BATEGAITIK DANEAN

Baita esan eben: Bizkaitarren batek gaiztakeri bat egin daualako zor dauana ordaintzeko ba'litz salketa, lurra dagoan tokikoeleizan iru domeketan deia egingo da eta gero errematean saldu len esan dan lez. Senideak ba'datoz onartu daitezela eta bederatzi egunen barruan ordaintzen ba'dau, eta eroslerik ez ba'dago, auzokoak beartuko dira erostera, irutatik bat kendu eta bederatzigarren egunean ordainketa egitekotan eta gero senideren bat agertzen ba'da, irurena beeratu oneri be eta urtebete eta egun bateko epea emon.

VI LEGEA: ONDASUNAK ONELAN SALTZEN EZ BA'DIRA, SALAKUNTZA EZ KELTERAKO

Baita esan eben: Saltzeko bear diran deiak egin barik lurren batzuk saltzeak jazoten ba'da, senideak eskubidea dauke indasunak bereganatzeko eta urtebete ta egun bat igarota gero ba'letor ez dakiola entzun, legearen arabera zin egiten ez ba'dau eta olakoan salketa egin eta iru urteren barruan etorri arren be, onartu daitela.

VII LEGEA: ONDASUNAK ZATITU BARIK SALTZEN DIRANEAN. EZ UKATU ORDAINTZEA

Baita esan eben: Saltzeko deiak eginda, soloa birena ba'da, eta sort-senidea etorri, ori saltzaillearen kaltegarri dan ezker, zatiketa egin ez ba'da, erosleak ezin leike ukatu iru epetan ordaintzea.

VIII LEGEA: DOAN EMONAK SALDU LEIKEZ ETA SOR-SENIDEAK EROSILEIKEZ

Baita esan eben: Batek emon leikez soloak janarien orde, eta janaien egin-bearra ondo betetzen ez ba'da, saltgai ipiñi leikez salneurriagaz bera bizi izateko, baiña ez isilik eta deiak egin bagerik, artu dauanak janariak emon egin bear dauzala eta epaikeriak eskatuta ori egiten ez ba'dau, iru deiak egin ondoren, eta erri-eskribaua eleizan

dala irugarren domekan janariak emongo dauzanari errematean saldu dakiola eta sort-senideen eskubidea bekontuan artu bear da.

IX LEGEA: GOZAMENEAN GURASOAK ZEIN ARITZ EBAGI LEIKEEN

Baita: Baserri-erdiaren gozamena daben gurasoak eta onein seme-alabak ezin dabe ebagi, doan-emoilleak ebagi dagiala iñoz moztu bako aritza, ezkurra eta frutua ekarri dagizan ebagi barik itzia izan ezik, onelakoa ez da ebagiko eta frutuak erdi-bana egingo dira.

18: TRUKEAK EGITEA ETA ORDEAK EMOTEA

I LEGEA: IRUZURRAK TRUKEAN

Baita esan eben: Bizkaitar batek beste bateri trukean soloa emongo ba'leuskio, eta urtebeteren barruan truke orretan iruzurra egon zala agertuko ba'litz, iruzur ori arteztu daitela edo gauzea biurtu.

II LEGEA: SORT-SENIDEARI EZ EMON TRUKEAN IRUZURREZ

Baita esan eben: Trukea sarritan egiten dala senideari iruzurrez zerbait kentzeko. Soloen truke egitea eta orde emotea egiten danean, solo ori ezin daitekela borberagandu, sor-senideari entzun bear jako.

19: BAIKUNTZAK DIRALA-TA

I LEGEA: BAITU DAN SOLOA BEREKANATZEA

Baita esan eben: norbaitek bere soloa baitzen ba'dau, egin leike, sort-seniderik urrena eskubidedun ba'da, eta urtebete ta egun baten barruan barriro berekanatu leike.

II LEGEA: BAITU EBANA ETA ARTU EBANA BATERA EZ DATOZENEAN ZER EGIN

Baita esan eben: Iñork urrezko gauzaren bat baituta ba'leuko eta jabeak kendu gura ba'dautso, baiña biak batera etorri ez zenbat diru bear dan jakiteko, zenbat emon zan zin egin ezkerro, sinistu leike, zi;ai buruz gorago esan zan lez.

III LEGEA: ZORDUNAK NAI EZ DAUANA, ARTZEKODUNAK SALDU NAI DAUANEAN ZER

Baita: zordunak baituran dagoana kendu gura ez daualako, artzekodunak saldu nai ba'dau, doazela epaikariagana saltzeko baimena lortzeko. Arazoa sordunari agertu eskribauaren bidez eta irugarren egunean kentzen ez ba'dautso, zordunaren eleiza nagusian meza nagusi bitartean, eskribauaren aurrean iru domeketan iragarriko da eta eroslerik ez ba'litz artzekodunak eroslea billatu dagiala eta sordunari adierazo eta iru egunen buruan gauzea len lez izan beite eta eroslea agertu ezkerro, eskribauaren aurrean egin salketa.

Olazar'tar Martin'ek

ZER ALDIZKARIA

Ordaindu, mesedez, ZER aldizkaria! (ogei euro) kontu onetan:

EUSKERAZALEAK

BILBAO BIZKAIA KUTXA

Bilbao, 2095 0000 7 4 20.000 8961-5

Adiskide! Mesedez ZER aldizkaria aurrera eroaten lagundu eiguzu!

Ebagi orri onetan txarteltxu au eta eroan bbk'ra eta ordaindu 20 €. Ez dozu ezer be idatziz bear.

Baiña aztu barik esan Kutxan zeure izena eta zeure erriarena. Eskerrik asko!